

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректорка з навчальної та науково-педагогічної роботи

Дар'я МАЛЬЧИКОВА

« 18 » вересня 2023

РОБОЧА ПРОГРАМА

ВИРОБНИЧОЇ (науково-дослідницької) ПРАКТИКИ

Факультет психології, історії та соціології

Кафедра філософії, соціології та соціальної роботи

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність 054 Соціологія

Освітня програма Соціологія

Курс 4

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Форма навчання денна/заочна

Івано-Франківськ - 2023/2024 н.р.

Програма розроблена:

Шапошниковою Іриною Василівною - професоркою кафедри соціальної роботи, соціальної педагогіки та соціології, доктором соціологічних наук, професоркою.

Декан факультету

Ірина ШАПОШНИКОВА

Затверджено на засіданні філософії, соціології та соціальної роботи

Протокол № 12 від «28» серпня 2023 р.

Завідувач кафедри

Сергій КОСТЮЧКОВ

Схвалено науково-методичною радою факультету

Протокол № від «30» серпня 2023 р.

Голова ради

Наталія ТАВРОВЕЦЬКА

Керівниця навчального відділу

Вікторія ЯЦЕНКО

1. ВСТУП

Виробнича практика здійснюється на четвертому курсі у 7 семестрі з відривом від навчання протягом 6 тижнів. Практична підготовка здобувачів закладів вищої освіти є компонентом освітньо-професійної програми для здобуття рівня вищої освіти і має на меті набуття студентом професійних навичок та вмінь.

Тривалість практики: 6 тижні, вид контролю - диференційований залік.

Нормативно-правовим підґрунтям врегулювання організаційно-правових засади проходження практики є Закон України «Про вищу освіту»; Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження норм часу для планування і обліку навчальної роботи та переліків основних видів методичної, наукової й організаційної роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників ВНЗ» № 450 від 07.08.2002; Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України» № 93 від 08.04.1993; Ліцензійні умови проведення освітньої діяльності закладів освіти № 1187 від 30.12.2015; Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і навчальних закладах» № 563 від 01.08.2001; Рекомендації щодо проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, ухвалені рішенням вченої ради Інституту інноваційних технологій і змісту освіти, протокол №5 від 24.04.2013; навчальний план спеціальності 054 Соціологія, за якими здійснюється підготовка фахівців та робочий навчальний план.

Практика орієнтована на самостійне пізнання здобувачем соціальних процесів і явищ, забезпечення тісного зв'язку між теоретичною підготовкою майбутніх соціологів та їх практичним професійним становленням як дослідника та аналітика соціальних процесів.

Базами проведення виробничої практики (науково-дослідницької) є Головне управління статистики у Херсонській області, Херсонська обласна державна адміністрація, Херсонський обласний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді Херсонська обласна рада, Херсонський обласний центр зайнятості, Херсонська обласна організація Комітету виборців України, Державне підприємство «Підприємство ДКВС України (№90)», науково-дослідна соціологічна лабораторія ХДУ тощо.

Направлення студентів на практику здійснюється наказом ректора. Практика проводиться в терміни, встановлені графіком освітнього процесу.

Програма практичної підготовки і терміни її проведення визначаються навчальним планом.

ГРАФІК ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ

Курс	Вид практики	Семестр	Тривалість проведення	База практики	Відповідальний підрозділ
4	Виробнича (науково-дослідницька)	7	13.11.23 – 22.12.23 (денна) 02.10.23 – 27.10.23 (заочна)	Згідно переліку баз практики	Кафедра філософії, соціології та соціальної роботи

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Мета практики: формування й поглиблення фахових компетентностей, практичних навичок, відпрацювання фахових умінь і навичок, збирання фактичного матеріалу для виконання дипломних проектів.

Завдання практики:

- закріплення теоретичних знань з фахових дисциплін;
- формування професійної ідентифікації та професійної самосвідомості здобувачів;
- накопичення досвіду виконання професійних обов'язків соціолога, виховання почуття персональної відповідальності;
- удосконалення технологій соціологічного дослідження,
- удосконалення методологічних норм і застосування їх у процесі вирішення проблемних ситуацій

Програмні компетентності та результати:

Після успішного проходження виробничої практики здобувач формуватиме наступні програмні компетентності та результати навчання:

Інтегральна компетентність - здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів збору соціологічної інформації.

Загальні компетентності:

ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК03. Здатність працювати в команді.

ЗК07. Навички міжособистісної взаємодії.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК05. Здатність самостійно планувати, організувати та проводити соціологічне дослідження

СК08. Здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога.

Програмні результати:

ПРН06. Ефективно виконувати різні ролі (зокрема організатора, комунікатора, критика, генератора ідей, виконавця тощо) у команді в процесі вирішення фахових задач.

ПРН08. Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.

ПРН09. Вміти розробляти програму соціологічного дослідження.

ПРН10. Володіти навичками збору соціальної інформації з використанням кількісних та якісних методів.

ПРН12. Знати та дотримуватися етичних норм професійної діяльності соціолога.

ПРН13. Ефективно використовувати новітні методи збору та аналізу соціологічної інформації для вирішення практичних завдань.

ПРН14. Володіти інструментарієм соціологічної науки в дослідженні різних сфер суспільного життя.

3. ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Виробнича практика організовується на підприємствах, у навчальних закладах усіх рівнів, соціальних центрах, науково-дослідних інститутах соціологічного напрямку, центрах зайнятості, комерційних організаціях та інших установах, де є соціологічна служба, соціологічна лабораторія або відділ соціологічних, соціальних та маркетингових досліджень, з метою закріплення і поглиблення теоретичних знань. Практика є важливим етапом підготовки фахівців у межах майбутньої спеціальності та досвіду самостійної роботи.

Необхідними складовими проходження виробничої практики є:

- розробка програми соціологічного дослідження;
- розробка інструментарію збору інформації;
- обробка результатів дослідження;
- презентація результатів соціологічного дослідження;
- складання звіту.

Зміст програми виробничої педагогічної практики	Організаційні заходи щодо виконання
Функції структурного підрозділу, аналітичні матеріали, дослідження, документальне забезпечення дослідницької діяльності	Студенти вивчають особливості функціонування структурного підрозділу бази практики, знайомляться з аналітичними матеріалами та дослідженнями (за наявності), які проводяться на базі практики.
Соціологічна діяльність	Вивчення соціальної ситуації та методів проведення соціологічного дослідження, обирають тему та складають план власного соціологічного опитування, визначаються з вибіркою респондентів, розробляють анкету та проводять її апробацію з фахівцями бази практики.
Проведення соціологічного дослідження	Самостійна робота студентів, під час якої проводиться анкетування (фокус групи, спостереження чи експеримент) та аналізуються отримані результати.
Підготовка наукового звіту соціологічного дослідження	Самостійне опрацювання соціологічного матеріалу, написання наукового звіту, підготовка наукової презентації, розробка рекомендацій за результатами соціологічного дослідження.
Розвиток науково-дослідницької складової забезпечення бази практики.	Виготовлення методичного забезпечення на допомогу фахівцям бази практики, допомога у плануванні соціологічних досліджень згідно напрямів діяльності.
Удосконалення документального забезпечення дослідницької діяльності бази практики.	Підсумки проходження практики з обов'язковою презентацією результатів дослідження та поданням письмового звіту.

У програмі дослідження зафіксовані основні етапи соціологічного практикування, які являють собою набір чітко окреслених дослідницьких кроків, що відображають зміст практики.

Форма контролю – диференційований залік

3.1 Види робіт під час практики:

- участь у настановчій конференції з практики на базі ЗВО (очно/дистанційно);
- ознайомлення з програмою практики і змістом роботи, термінами виконання та представлення результатів;
- участь в інструктивних зборах, що проводяться на базах практик;
- розробка програми та інструментарію для проведення дослідження;
- отримання і аналізування результатів дослідження;
- презентація результатів дослідження;

- написання звіту з практики;
- участь у підсумковій конференції на базі ЗВО (очно/дистанційно);
- залік з виробничої практики з презентацією та аналізуванням результатів дослідження (очно/дистанційно).

3.2. Список рекомендованої літератури:

1. Вербець В. В. Методологія та методика соціологічних досліджень : навчально-методичний посібник. Друге вид. доп. і перероб. Рівне : РДГУ : Інститут соціальних досліджень, 2006. 157 с. URL : <https://eprints.oa.edu.ua/376/1/metodolog.pdf>
2. Вербець В.В. Методика організації та проведення соціологічного дослідження: Навчально-методичний посібник. – Березно. - 2008. – 231 с.
3. Курс лекцій з „Методики підготовки інтерв’юєрів” (для студентів напряму підготовки „соціологія”) / Розробник: канд. філос. наук, доцент Гайналь Т.О. ДВНЗ „Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”. Івано-Франківськ, 2017. 37 с.
4. Титаренко Д., Титаренко О. Дослідницьке інтерв’ю : методичні рекомендації з організації та проведення дослідження / Дмитро Титаренко, Оксана Титаренко ; [відп. за вип. О. Лісовий]. – К. : ТОВ «Праймдрук», 2012. – 40 с.
5. Методика соціологічних досліджень права // національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Харків. 2006. 84с. https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/278/4/Metoduka_doslid_prava_2006.pdf
6. Демченко І. Л. Навчальний посібник для працівників органів місцевого самоврядування із проведення досліджень громадської думки на місцевому рівні. Київ, 2013. 25 с. URL : https://auc.org.ua/sites/default/files/posibnyk_z_provedennya_doslidzhen_v eb.pdf
7. Богдан О. Що варто знати про соціологію та соціальні дослідження?. Посібник-довідник для громадських активістів та всіх зацікавлених/ Олена Богдан; консультант-рецензент Володимир Паніотто. Київ: Дух і література. 2015. 380с з іл. https://www.sii.org.ua/wp-content/uploads/2016/07/Bogdan_SocResearch.pdf
8. Методика та організація наукових досліджень : Навч. посіб. / С. Е. Важинський, Т. І. Щербак. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – 260 с.
9. Гоманюк М.А. Інтерв’юєр у масовому опитуванні. Кишеньковий навчально-методичний посібник. – Херсон: Гілея, 2013. – 84 с.
10. Максимович О. В. Основи методології та методів соціологічних досліджень: навчально-методичний комплекс для студентів напряму 0301 «Філософія». Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2011. 112 с. URL : <http://194.44.152.155/elib/local/skm4264.pdf>
11. Конверський А. Є. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад’юнтів / А. Конверський, В. Лубський, Т. Горбаченко, В. Бугров, І. Кондратьєва, О. Руденко, К. Юштин. За ред. А. Є. Конверського. К. : Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
12. Сурмін Ю. П. Наукові тексти: специфіка, підготовка та презентація: навч.-метод. посіб. К. : НАДУ, 2008. 184 с.

13. Що потрібно знати про плагіат: посібник з академічної грамотності та етики для «чайників» / Східноукраїнський фонд соціальних досліджень; укладач О. О. Гужва. URL: http://fond.sociology.kharkov.ua/images/docs/academ_cult/books_ac-gr.pdf
14. В. Паніотто, Н. Харченко. Методи опитування. Підручник. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2017. 342 С.
15. Соціологічні дослідження в шкільному колективі: функції, методи, організація проведення та інтерпретація результатів : Методичний посібник для педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів / Уклад. С.В. Білошицький, С.С. Мітягіна. – Хмельницький, 2016. – 93 с.
16. Методика проведення фокус-груп: Методичні рекомендації для студентів спеціальності «журналістика» ВДПУ / Укладач – Лапшин С.А. – Вінниця: ВДПУ, 2016. – 28 с.
17. Посібник з моніторингу та оцінювання надання соціальних послуг в Україні / Щербань С., Шейко Р., Левкіна Г. — Харків: ХІСД, 2017 — 112с.
18. Богдан О. Що варто знати про соціологію та соціальні дослідження? Посібник-довідник для громадських активістів та всіх зацікавлених. К.: Дух и Літера, 2015. - 380 с.
19. Людвиченко В.О. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни "Програмування соціологічних досліджень" (для бакалаврів). -К.: МАУП, 2019. - 36с.
20. Методологія та методи збору соціологічної інформації / Укл. Сапелкіна О.В. – К.: Акад. праці і соц. відносин Федер. проф. спілок України, 2010. - 72 с.
21. Методичні рекомендації до практичних занять з дисципліни «Основи соціальних досліджень» для здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» зі спеціальності 232 «Соціальне забезпечення» усіх форм навчання [Електронний ресурс] / [Упоряд. : Журба І.О. .] ; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. – Черкаси : ЧДТУ, 2018. – 23 с.
22. Навчальний посібник з курсу „Соціологічні дослідження в освіті” для осіб, що навчаються в магістратурі за спеціальністю «Педагогіка вищої школи». / О.А. Марушенко, Ю.С. Сіда. – Харків: ХНМУ, 2015. – 32 с.
23. Гудзеляк І. І., Котик Л. І., Ванда І. В. Соціологія: навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів напряму підготовки 6.040104 – Географія. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – 95 с
24. Конверський А. Основи методології та організації наукових досліджень. К. Центр навчальної літератури, 2017. 350 с.
25. Якісні дослідження в соціологічних практиках: Навч.посібник / За ред.Н.Костенко, Л.Скокової. – К.: Ін-т соціології НАН України, 2009. – 400 с.
26. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України: riend.gov.ua. Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долишнього НАН України. URL: <http://ird.gov.ua/>.
27. <http://i-soc.com.ua/>
28. <https://dif.org.ua/>
29. <https://razumkov.org.ua/>

3.3 Методичні рекомендації

Права і обов'язки здобувача-практиканта:

- ознайомитись з програмою практики і змістом робіт, які передбачені програмою практики;
- пройти на кафедрі інструктаж про порядок її проходження та інструктаж з техніки безпеки, протипожежної безпеки, виробничої санітарії (очно або дистанційно) і попередження нещасних випадків; одержати від керівника практики всі необхідні документи (індивідуальні завдання, методичні рекомендації та ін.); своєчасно прибути на базу практики;
- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики, і вказівки керівника практики;
- ознайомитись з рекомендованою літературою;
- одержати у керівника практики консультацію з організаційних та методичних питань;
- взяти участь в інструктивних зборах, які організовує деканат факультету та база практики;
- узгодити і подати для затвердження керівнику практики календарний план роботи та під час практики дотримуватись термінів його виконання;
- відповідати за виконану роботу;
- до закінчення терміну проходження практики подати на кафедру календарний план, щоденні записи навчальної практики і звіт про проходження практики;
- завчасно підготувати письмовий звіт за результатами практики і захистити його на засіданні комісії (заліку з практик).

Здобувач має право в разі незадоволення оцінкою чи характеристикою керівника від бази практики звернутись до деканату з проханням перевірити звітну документацію або замінити місце практики. У разі захворювання чи інших обставин, що перешкоджають студенту успішно пройти практику, йому надається право повторно пройти практику без відриву від навчання (за умови подання довідки, лікарняного листа).

Обов'язки керівника практики:

- при підготовці до практики ознайомити студентів з програмою практики, ознайомитись з навчально-методичною документацією і отримати від завідувача кафедри вказівки щодо проведення практики;
- проконтролювати підготовленість бази та об'єктів практики і в разі потреби вжити заходів щодо їх підготовки;
- безпосередньо перед початком практики провести з практикантами інструктаж з техніки безпеки, виробничої санітарії та протипожежної безпеки;
- систематично контролювати виконання програми практики здобувачами згідно з індивідуальними графіками;
- давати консультації здобувачам з організаційних та методичних питань практики;
- контролювати ведення щоденних записів навчальної практики здобувачів та написання звіту;
- контролювати дотримання правил внутрішнього розпорядку, встановленого на базі практики;
- ознайомити здобувачів з програмою практики, уточнити їх індивідуальні завдання;
- перевіряти звіти з практики і проводити їх захист.
- здійснювати методичне керування і надавати допомогу здобувачам при виконанні відповідних розрахунків;
- систематично інформувати кафедру про процес проходження практики;
- взяти участь у роботі комісії, призначеної завідувачем кафедри, з проведення захисту звітів з практики студентів;

-після закінчення практики скласти короткий письмовий звіт про результати практики і захист звітів разом із зауваженнями і пропозиціями щодо вдосконалення практичної підготовки здобувачів.

3.4. Питання до заліку

1. Розробка та побудова програми соціологічного дослідження
2. План соціологічного дослідження
3. Методологія соціологічного дослідження
4. Організація соціологічного дослідження
5. Формулювання та функції наукових гіпотез у дослідженні
6. Методи збору соціологічної інформації
7. Побудова вибірки
8. Пошук та відбір респондентів
9. Вимоги до написання звіту

3.5. Форми і методи контролю

Формою контролю виробничої практики є залік з диференційованою оцінкою.

Умовою допуску здобувача до заліку є виконання програми практики, наявність позитивних оцінок та характеристики від керівників практики від ЗВО та бази практики, представлення оформленого звіту, наявність презентації з результатами дослідження.

Під час проходження виробничої практики контролюється та оцінюється наступне:

- трудова дисципліна, щоденна робота здобувачів;
- підготовленість здобувачів до проведення соціологічного дослідження;
- підготовленість до проведення аналітичної роботи з базами даних;
- проведення роботи щодо розробки програми та інструментарію дослідження, формування вибірки соціологічного опитування, плану проведення дослідження;
- результативність всіх видів діяльності практиканта відповідно програмі;
- підготовка презентаційних матеріалів за результатами дослідження з аналізуванням даних;
- вчасне оформлення та надання керівникам практики, від ЗВО та бази практики, звітної документації;
- залік: представлення результатів дослідження.

3.6. Вимоги до звіту

Після закінчення практики здобувач обов'язково звітує на підсумковій конференції про виконання загальної програми практики та індивідуального завдання. Для цього він подає на рецензування керівнику практики від університету письмовий звіт, підписаний і оцінений безпосередньо керівником виробничої практики від бази практики та документи практики згідно з загальною програмою.

До звітних матеріалів виробничої практики здобувача входять:

- щоденник практики
- індивідуальні завдання;
- розроблена програма дослідження;
- інструментарій збору інформації;
- написання статті до дипломної роботи (за бажанням);
- презентаційні матеріали результатів дослідження;
- аналітичний звіт.

Усі підсумкові матеріали повинні бути систематизовані та підписані керівником практики від закладу вищої освіти. Після рецензування та перевірки звітних документів керівником практики від університету, здобувач допускається до заліку з практики

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

При оцінюванні практики здобувачів спеціальності «Соціологія» враховуються ставлення студента до роботи, відгуки адміністрації, методиста або керівника установи — бази практики.

Зміст критеріїв оцінювання результатів виробничої практики:

№	Види робіт	Сумма балів
1	участь в інструктивних зборах, що проводяться на базах практик/ на кафедрі (настановча та підсумкова конференції) (очно/дистанційно)	2·5=10
2	розробка програми соціологічного дослідження	10
3	розробка інструментарію та його апробація	15
4	написання наукового звіту	15
5	підготовка презентації	15
6	оформлення звітної документації	5
7	індивідуальні завдання, погоджені з керівником від кафедри/бази практики	2·10=20
8	Залік (очно/дистанційно)	10
Разом балів		100

Шкала оцінювання за ЄКТС

Сума балів /Local grade	Оцінка ЄКТС		Оцінка за національною шкалою/National grade	
			для екзамену, диференційованого заліку, курсового проєкту (роботи)	для заліку
90 – 100	A	Excellent	Відмінно	Зараховано /Passed
82-89	B	Good	Добре	
74-81	C			
64-73	D	Satisfactory	Задовільно	
60-63	E			
35-59	FX	Fail	Незадовільно з можливістю повторного складання	Не зараховано /Fail
1-34	F		Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	